

Demény Péter

LÁZADNI MINEK IS AKARTAM?

***Lázadni veletek akartam.* Yorick Stúdió, Marosvásárhely**

Majdnem húsz évvel ezelőtt (mint a netnek köszönhetően kiderült, 2004-ben) láttam Barabás Olga *Krimi* című előadását. Akkor tapasztaltam meg, milyen elszabadult fantáziája van, és hogy milyen, látszólag kusza szálakból tud összefűzni egy torokszorítóan költői darabot.

A *Lázadni veletek akartam* esetében ugyanez a helyzet. Barabás teszi-veszi Bódi Attila inkább epikus, mintsem drámai regényét, forgatja, és úgy alkalmazza színpadra, hogy Sebestyén Aba rendezésében a végeredmény igazolja önmagát. A két beszélő főszereplő, Zoli (László Csaba) és Áron (Sebestyén Aba) szövege követhető, mégis elliptikus, kihagyásos, ugyanarról szól, mégis személyes, és kiderül belőle a harmadik, Péter megrendítő tragédiája is. Csak ritkán zökkentem ki a narrációból, leginkább a túlköltőiség igyekvéseitől.

Ez a néma főszereplő a zene révén beszél: Szász Csaba napszemüvegben, rockerszerelésben üli és gitározza végig az előadást, és jóval több, mint pusztán zenész, drámai alkata, kimagyarázó van, viszonyulni lehet hozzá, ahogy a színpadon levők viszonyulnak is. A díszlet- és jelmeztervező Sós Beáta az „élőkre” ünnepi ruhákat ad, a fekete-fehér kombináció kelet-európai pompáját.

Mint annyiszor, most is egy érettségi találkozóról van szó, immár a harmincadikról, amelyet Zoli és Áron beszél el. Ez természetesen azt jelenti, hogy mindent elmesélnek: egykori barátságukat az 1989 előtti romániai diktatúrában, a „nincs pénz fagyira” mai szemmel nevetséges, akkoriban viszont kockázatos jelszavát (kockázatos volt, mert egyáltalán jelszó lett belőle, és annak idején a jelszavakat a párt találta ki és terjesztette), a szintén nevetséges ötletet, hogy a sorompóra fessenek zöld csíkokat, a nagy akciót, amelynek következtében Zolit beviszik a Szekura, és agyba-főbe verik, két barátja pedig nekiindul a zöld határnak, és Pétert lelövik a határőrök. Ennek az egésznek aztán messzeható következményei lesznek; Brigit, az osztálytársnőjüket szintén beviszik, megerőszakolják, fia születik az ismeretlen agresszortól; a találkozón az osztálytársak korántsem dicsőítik a két fiút a hősiességük miatt, ellenkezőleg, irigykedés és ellenszenv kíséri őket.

Az előadás nagyon pontosan szól arról, mennyi mindent kellene megérteni, hogy valóban megértsünk valamit: az emberek indokolatlannak tűnő, de nagyon is indokolt félelmét, az élni vágyást, a mesterségesen gerjesztett, de vérünné vált magyar-román ellentétet, a megalkuvást

Szász Csaba és László Csaba. Fotó: Yorick Stúdió

kísérő kamasz indulatot, a kalandvágyat – és a felnőtt kiábrándulást, amelyet bölcsességként próbálnak eladni. Mindezt szépen kíséri és ellenpontosza a gitár; a fiúk énekelte songokat nem minden esetben találtam ilyen szerencésnek, valahogy nem éreztem a habitusukból következőnek, mintha inkább azért lettek volna, hogy ne csak beszéd hangozzék el a színpadon.

Sebestyén Ába egy levideózott párbeszédet rendezett meg: mintha valaki megkérte volna a szereplőket, hogy mondják el a történetüket a kamera előtt – Komesz Szilvia e. h. ezért kamerázik. A két színész bírja szusszal a szöveget, sorra játsszák el a mellékszereplőket: Ottó tanár urat, a kommunizmusnak ezt a tipikus termékét, aki a sokat emlegetett jószándékkal próbálja megnyugtatni magát, amiért belesimult a tájba; Petreus szekust, ezt a szintén tipikus embert, aki román hangsúllyal beszél magyarul, és simulékonyága csak a durvaságát rejti. Egész, összetett jellemet nem tudnak felépíteni, a szöveg nem ad támpontokat hozzá, ezért aztán a színészek visszatérő gesztusokkal jellemeznek, például Ottót a dadogósokra jellemző hirtelen lélegzetvétellel, Petreust a kikandikáló, undorító nyelvével, az egyik osztálytársat a foga szívásával, Martonyi Brigitt, a megerőszkolt lányt a selymes hangjával. Sebestyén, a rendező, a minimalizmus felé tör: nem ad kellékeket a színészek kezébe, nem fordítják ki a zsebüket, túrják fel a gallérjukat vagy borzolják össze a hajukat, nem fekszenek a földre vagy ugrabugrálnak – mindent a hangjukkal és a szájukkal oldanak meg. Ilyen módon az előadás nem lesz extenzív, akrobatikus, nem válik jutalomjátékká a szónak abban az értelmében, hogy magamutogató tündöklésre adjon lehetőséget, ami ehhez a történethez nem is illett volna.

A feszültségnek érdekes hullámzásai vannak, többször is azt hittem, ez már az előadás vége. Ugyanakkor szünetet akkor sem lehetett volna tartani, ha nincs járvány, az előadás szinuszainak folyamatosan kellett követniük egymást. Ebből a történetből nem lehet kiszállni, csak a legeslegvégén, amikor pedig hiába szakad meg, már nem tudunk kiszállni belőle.

Úgy vettem észre, a közönség hálásan követi a produkciót, együtt él vele. Nagyrészt középkorúak és idősek ültek ott május 26-án, akiknek sokat jelent a „szukk” (az üdítő 1989 előtti neve), akik fel tudnak nevetni azon, hogy a rakott krumpliban volt sajt, hiszen akkoriban nem sétálhattál be az üzletbe, hogy annyit vegyél, amennyit csak akarsz. Ilyen értelemben retro előadás a *Lázadni veletek akartam*, ám akinek empátiája van, aki hajlandó áldozni is a színpadi élményért, vagy akár azért, hogy a szüleit megértse, annak, azt hiszem, nem jelenthet gondot a befogadása.

Lázadni veletek akartam. Yorick Stúdió, Marosvásárhely. Ősbemutató: 2021. május 6. Rendező: Sebestyén Ába. Bódi Attila regényét színpadra alkalmazta Barabás Olga. Zeneszerző: Cári Tibor és Szász Csaba. Díszlet- és jelmeztervező: Sós Beáta. Operatőr: Komesz Szilvia e. h. Rendezőasszisztens: Talán Vanda e. h. Hangosító: Incze Róbert. Fénytechnikus: Kovács Attila. Szereplők: László Csaba, Sebestyén Ába, Szász Csaba.

Sebestyén Ába, Szász Csaba és László Csaba. Fotó: Yorick Stúdió

